

SOCIAL-, BØRNE- OG INTEGRATIONS-
MINISTERIET

SPROG ER EN GAVE

SPROGSTIMULERING OG FORÆLDRESAMARBEJDE

Mødeguide og værktøjer til samarbejde med og
inddragelse af forældre til tosprogede børn i dagtilbud

SPROGSTIMULERING OG FORÆLDRE- SAMARBEJDE

**MØDEGUIDE OG VÆRKTØJER TIL
SAMARBEJDE MED OG INDDRAGELSE
AF FORÆLDRE TIL TOSPROGEDE BØRN
I DAGTILBUD**

Sprog er en gave – samarbejde med tosprogede forældre til børn i dagtilbud

Forfattere:

Mette Wybrandt (Amondo) og
tosprogskonsulent Beata Engels Andersson (Lyngby-Taarbæk Kommune)

Udgivet af:

Social-, Børne- og Integrationsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
T: 33 92 93 00
M: sm@sm.dk
www.sm.dk

1. oplag, 1. udgave, november 2013

ISBN: 87-7546-352-0
Online ISBN: 87-7546-353-9

Publikationen i elektronisk form er tilgængelig via: www.sm.dk

Grafisk design: Schwander Kommunikation
Foto og tegninger: Ole Schwander

Produceret af Schwander Kommunikation

Printed in Denmark 2013

*Tak til personale, tosprogede forældre og børn i Børnehuset Carlshøj,
Børnehuset Kastaniehuset, Børnehuset Stoppestedet og
Børnehuset Vandpytten i Lyngby-Taarbæk Kommune.*

VELKOMMEN

Denne mappe indeholder en **mødeguide**, som I kan bruge på personalemøder. Den er en håndsrækning, når I skal diskutere, hvordan I kan udvikle jeres samarbejde med og inddragelse af forældre til tosprogede børn.

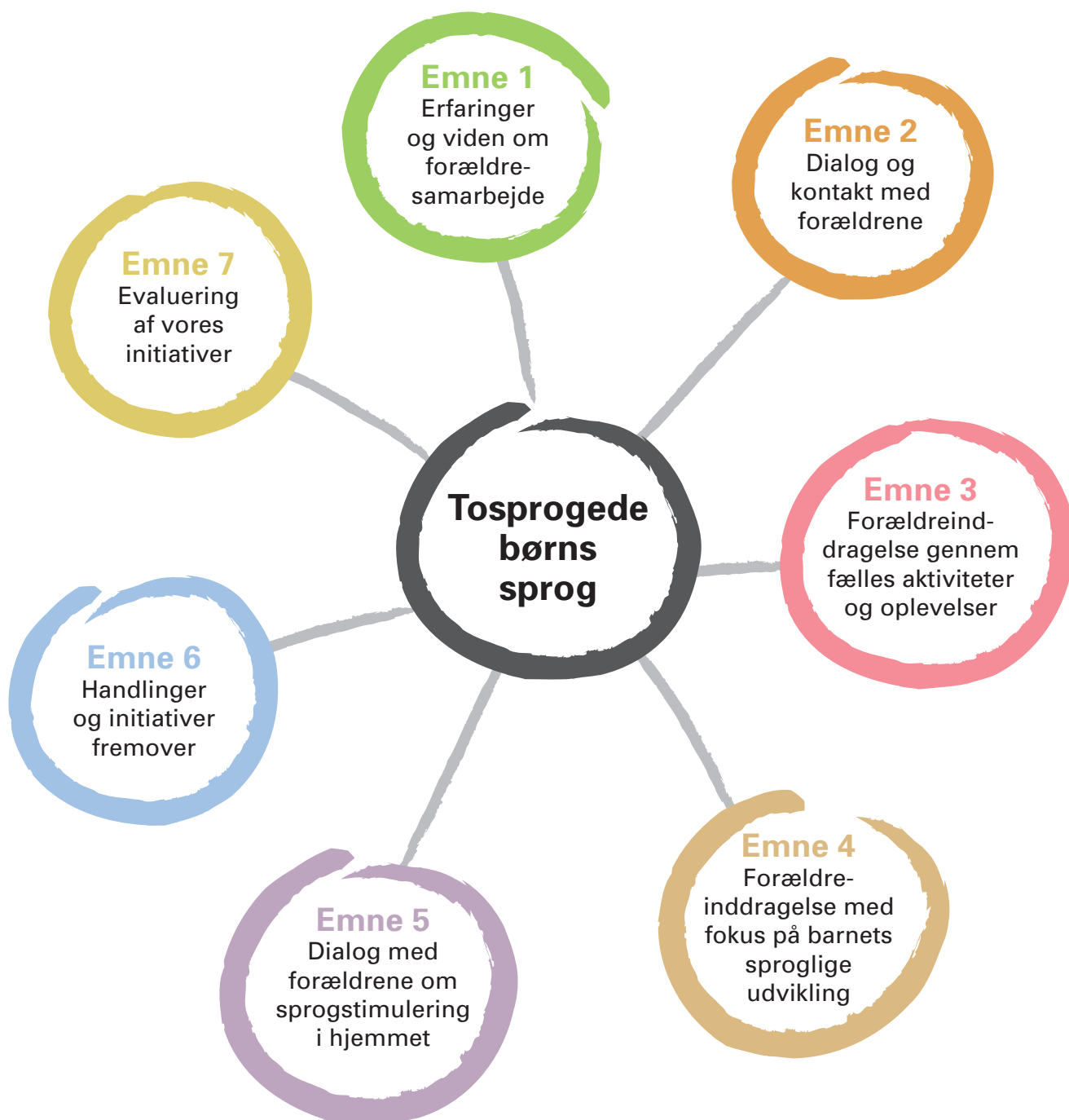
Mødeguiden skal føre jer igennem en refleksion over, hvordan I kan skabe tillid gennem dialog, og hvordan I kan inddrage forældrene i barnets sproglige udvikling – både i dagtilbuddet og derhjemme.

I kan vælge at bruge guiden i sin helhed eller vælge de emner og øvelser ud, som I finder interessante og relevante.

Til hvert emne i mappen er der en tidsangivelse, som fortæller, hvor lang tid det cirka vil tage at gennemføre øvelser og drøftelser på et personalemøde.

Denne mappe kan bruges af dagtilbud, dagpleje mv.

EMNEOVERSIGT

SÅDAN BRUGER I MØDEGUIDEN PÅ ET PERSONALEMØDE

FØR MØDET

- *Indhold og tidsplan:* Som ansvarlige for planlægningen af personalemødet kan I begynde med at kigge på *planlægningsarket* på næste side. Her får I et overblik over de emner og øvelser, som mappen indeholder. I kan også skrive ned, hvornår I vil holde møde om de forskellige emner.

Under hvert faneblad finder I inspiration til, hvordan I kan komme rundt om emnet på personalemødet:

- *Introark:* På 'Introarket' finder I baggrundsviden og tips til, hvordan I som mødeledere kan tilrettelægge processen på mødet.
- *Øvelser:* Under hvert emne er der forskellige øvelser, som I kan kopiere til deltagerne inden mødet. Ekstraøvelserne kan I bruge som supplement på mødet, eller I og jeres kollegaer kan lave ekstraøvelserne mellem to personalemøder.

PÅ MØDET

- Inddel personalet i mindre grupper på 3-4 personer.
- Introducer det emne, I skal arbejde med på mødet. Uddel og gennemfør de øvelser, I har valgt.
- Lav en fælles opsamling på øvelserne og aftal, hvilke nye handlinger og initiativer I vil sætte i gang i jeres institution.

TIP I kan finde inspiration til forskellige opsamlings- og handlingsøvelser under fanebladet 'Emne 6: Handlinger og initiativer fremover'.

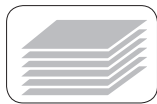
EFTER MØDET

- *Opsamlingsark:* Skriv ind på 'Opsamlingsarket', hvilke initiativer I har besluttet at sætte i gang inden for hvert emne, så I kan huske hinanden på det i hverdagen og næste gang, I mødes.
- Husk at finde tid til et evalueringsmøde, hvor I får fulgt op på de initiativer, I sætter i gang. I kan finde inspiration til evalueringsmødet under det sidste faneblad 'Emne 7: Evaluering af vores initiativer'.

PLANLÆGNINGSARK TIL MØDELEDER

EMNE	TIL MØDET
<p>EMNE 1: ERFARINGER OG VIDEN OM FORÆLDRESAMARBEJDE</p> <ul style="list-style-type: none">• Introark• Øvelse: Forventningsafstemning• Ekstraøvelse: Debat om forældresamarbejde <p>40 MIN.</p>	
<p>EMNE 2: DIALOG OG KONTAKT MED FORÆLDRENE</p> <ul style="list-style-type: none">• Introark• Øvelse: Omvendt brainstorm om kommunikation med forældre• Ekstraøvelse: Fotocollage – hvordan oplever forældrene vores kommunikation? <p>35 MIN.</p>	
<p>EMNE 3: FORÆLDREINDDRAGELSE Gennem FÆLLES AKTIVITETER OG OPLEVELSER</p> <ul style="list-style-type: none">• Introark• Øvelse: Fælles aktiviteter med forældrene• Forældreaktivitet (tomt skema)• Ekstraøvelse: Walk-and-talk i lokalområdet <p>45 MIN.</p>	
<p>EMNE 4: FORÆLDREINDDRAGELSE MED FOKUS PÅ BARNETS SPROGLIGE UDVIKLING</p> <ul style="list-style-type: none">• Introark• Øvelse: Kortspil om sprog og forældreinddragelse <p>45 MIN.</p>	
<p>EMNE 5: DIALOG MED FORÆLDRENE OM SPROGSTIMULERING I HJEMMET</p> <ul style="list-style-type: none">• Introark• Øvelse: Planlæg forældremøde/ dialogmøde om sprogstimulering i hjemmet <p>45 MIN.</p>	
<p>EMNE 6: HANDLINGER OG INITIATIVER FREMOVER</p> <ul style="list-style-type: none">• Introark• Øvelse: Tidslinje med post-its• Øvelse: Afstemning med streger• Øvelse: Postkort fra fremtiden• Øvelse: Kort over initiativer til forældresamarbejde <p>20 MIN.</p>	
<p>EMNE 7: EVALUERING AF VORES INITIATIVER</p> <ul style="list-style-type: none">• Introark• Øvelse: Hvordan er det gået, og hvad skal vi nu? <p>40 MIN.</p>	

OPSAMLINGSARK TIL MØDELEDER

	VIGTIGE POINTER OG BESLUTNINGER	HVEM HAR OPGAVEN?
EMNE 1: Erfaringer og viden om forældre-samarbejde		
EMNE 2: Dialog og kontakt med forældrene		
EMNE 3: Forældreinddragelse gennem fælles aktiviteter og oplevelser		
EMNE 4: Forældreinddragelse med fokus på barnets sproglige udvikling		
EMNE 5: Dialog med forældrene om sprogstimulering i hjemmet		
EMNE 6: Handlinger og initiativer fremover		
EMNE 7: Evaluering af vores initiativer		

EMNE 1

**Erfaringer og viden om
forældresamarbejde**

EMNE 2

**Dialog og kontakt med
forældrene**

EMNE 3

**Forældreinddragelse
gennem fælles aktiviteter
og oplevelser**

EMNE 4

**Forældreinddragelse
med fokus på barnets
sproglige udvikling**

EMNE 5

**Dialog med forældrene
om sprogstimulering
i hjemmet**

EMNE 6

**Handlinger og
initiativer fremover**

EMNE 7

**Evaluering af vores
initiativer**

**Ordliste og
kildefortegnelse**

EMNE 1

ERFARINGER OG VIDEN OM FORÆLDRESAMARBEJDE

INTROARK

40 MIN.

FORSKELLIGE FORVENTNINGER TIL SAMARBEJDET

Forældre og pædagoger kan have forskellige opfattelser af, hvad formålet med at gå i daginstitution er – og hvad formålet med forældresamarbejdet er.

Især for nyankomne forældre kan det være uklart, hvad formålet med at gå i daginstitution er, hvad institutionen forventer, og hvad der forventes af forældre i den sammenhæng.

I oplever måske, at personale og forældre har meget forskellige forventninger til samarbejdet fx med hensyn til, hvad forældrenes rolle er, og derfor er det en god idé, at I afstemmer forventninger til samarbejdet med forældrene.

ALLE FORÆLDRE VIL DERES BØRN DET BEDSTE

Alle forældre vil deres børn det bedste og er interesserede i at bidrage og støtte deres børns udvikling, og alle forældre har kompetencer og livserfaringer, som I kan inddrage i institutionen. Når I som pædagoger viser interesse for forældrenes erfaringer og skaber fælles oplevelser, opbygger I tillid og giver forældrene et godt fundament for at kunne understøtte deres børns sproglige udvikling.

TIPS**TIL MØDELEDEREN:**

TRIN 1 – INTRODUKTION: Fortæl kort om, hvorfor I skal arbejde med emnet: *Erfaringer og viden om forældresamarbejde* på mødet, og hvad I ønsker at få ud af det. Du kan fx fortælle om noget af det, der står i teksten på den forrige side. Et godt forældresamarbejde i børnehaven vil altid være en god investering, det får forældre til at føle sig velkomne, minimerer misforståelser og gør det også nemmere for forældrene at på sigt indgå i det forpligtende samarbejde i skolen.

TRIN 2 – ERFARINGER: Tag en runde i hver gruppe, hvor hver person på skift fortæller, hvad de tænker i forhold til spørgsmålet:

➤ Hvilke erfaringer har jeg med samarbejdet med forældre til tosprogede børn?

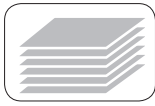
Brug ca. 1 minut pr. person.

Lav en kort opsamling fra hver gruppe.

TRIN 3 – ØVELSE: Kopier arket med øvelsen 'Forventningsafstemning' på næste side, og del det ud til hver gruppe. Lad hver gruppe lave øvelsen – brug ca. 15 minutter.

TRIN 4 – OPSAMLING: Tag en runde, hvor hver gruppe fortæller de vigtigste pointer, de har talt om. Skriv evt. pointerne ned på flip-over papir.

EKSTRAØVELSE: I kan lave øvelsen 'Debat om forældresamarbejde', hvor I får diskuteret jeres holdninger til samarbejdet med tosprogede forældre.

ØVELSE

FORVENTNINGSAFSTEMNING

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

At overveje hvilke forventninger og behov forældrene har, og hvordan vi kan imødekomme dem.

SÅDAN GØR I:

Sæt jer sammen parvis.

Forestil jer selv i rollen som mor eller far til et konkret tosproget barn i jeres institution, og se på jer selv som pædagog/medhjælper med forældrenes øjne.

TAL OM FØLGENDE SPØRGSMÅL:

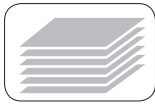
➤ Hvilke ønsker og forventninger tror jeg, forældrene har til vores dialog og samarbejde?

VEND NU TILBAGE TIL JERES EGEN ROLLE, OG TAL OM SPØRGSMÅLENE:

➤ Hvad kan jeg i hverdagen gøre for at anerkende og imødekomme forældrenes ønsker?

➤ Hvad gør mine kollegaer, som jeg kan lade mig inspirere af?

➤ Hvilke forventninger har jeg/institutionen til forældrene, som det er vigtigt, jeg fortæller dem om?

**EKSTRA
ØVELSE**

DEBAT OM FORÆLDRE- SAMARBEJDE

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

At diskutere, hvordan I oplever samarbejdet med tosprogede forældre.

SÅDAN GØR I:

Klip nedenstående udsagn ud og læg dem i en bunke på bordet. Deltagerne skiftes til at trække et udsagn fra bunken, læse det højt og diskutere udsagnet i gruppen. Er I enige/uenige i det, der står?

UDSAGN:

----- ✂
Tosprogede børns forældre bidrager positivt til udviklingen af vores institution

----- ✂
Tosprogede forældre deltager ikke så meget og ved ikke nok om, hvor vigtigt samarbejdet med daginstitutionen er

----- ✂
De største udfordring i samarbejdet med tosprogede forældre er sproglige

----- ✂
De tosprogede børn er ikke noget problem for institutionen, men samarbejdet med forældrene giver os udfordringer

----- ✂
Alle forældre er forskellige og har forskellige behov – også de tosprogede

----- ✂
Vi skal ikke tage særlige hensyn til de tosprogede forældre

----- ✂
Vores viden om familierne er afgørende for vores arbejde med børnene

----- ✂
Forældrene til tosprogede børn har selv gode løsninger på problemer omkring deres børn

----- ✂
Forældre til tosprogede børn er bange for at komme til os, hvis der er noget, der bekymrer dem

----- ✂

EMNE 2

DIALOG OG KONTAKT MED FORÆLDRENE

INTROARK

35 MIN.

SPØRG FORÆLDRENE OM DERES BARN

Forældre til tosprogede børn kan opleve, at deres meninger ikke bliver taget alvorligt. Derfor er det vigtigt at sikre en ligeværdig og anerkendende dialog med tosprogede forældre.

I kan styrke den gode relation og forældrenes tillid til jer ved at stille forældrene nysgerrige og åbne spørgsmål om deres barn. På den måde får I viden om familien og viser interesse for barnet og dets behov, og I sikrer, at samtaler med forældrene ikke kun bliver envejskommunikation.

GOD DIALOG GENNEM VÆRDSÆTTENDE SAMTALER

I den værdsættende samtale lægges der vægt på at tale om det, vi ønsker, frem for det, der ikke virker.

Eksempel: Spørger du forældrene om, hvorfor de aldrig har regntøj med til deres barn, får du nok forklaringer og undskyldninger som resultat. Men spørger du om, hvad for noget overtøj deres barn har på, når det regner, eller om forældrene har nogen spørgsmål til institutionens udendørsaktiviteter, får du formentlig et mere fremadrettet svar, som involverer dem aktivt.

I den værdsættende samtale vælger vi at:

- ▶ Tale om det, der virker godt.
- ▶ Tale om den fremtid, vi ønsker og drømmer om.
- ▶ Tale i resourcesprog: "Vi kan..."
- ▶ Anerkende forskelle i holdninger og synsvinkler.
- ▶ Se forandring som noget, der sker i selve samtalen.

OBS! Overvej, om der er behov for tolk for at kunne gennemføre en god dialog med forældrene. Tjek kommunens retningslinjer for brug af tolke.

TIPS

TIL MØDELEDEREN:

TRIN 1 – INTRODUKTION: Fortæl kort om, at I skal arbejde med emnet: Dialog og kontakt med forældrene. Du kan fx:

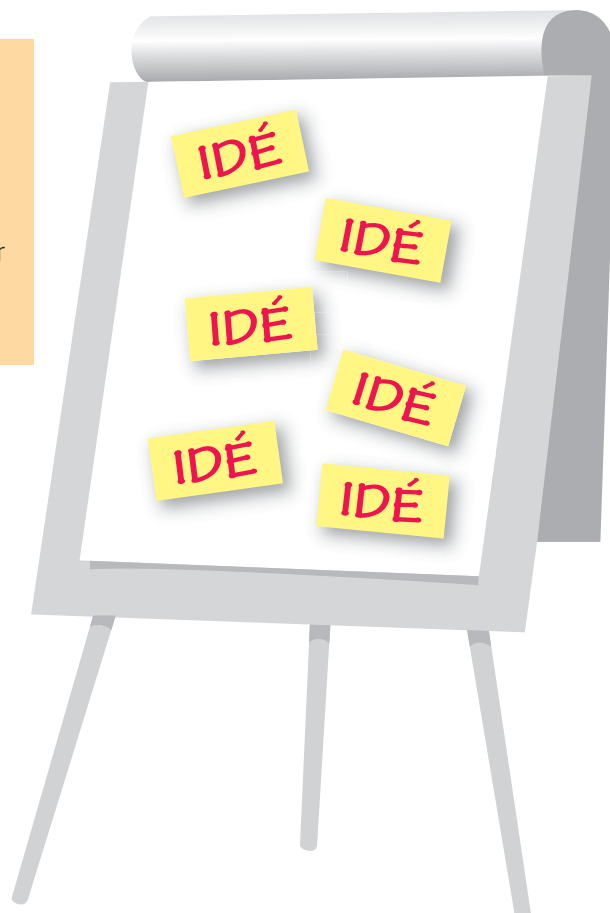
- Tage udgangspunkt i introarket på den forrige side.
- Give eksempler på, hvornår jeres dialog med forældrene går godt, og hvornår I oplever udfordringer.

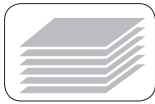
TRIN 2 – ØVELSE: Kopier arket med øvelsen 'Omvendt brainstorm om kommunikation med forældre' på næste side og del det ud til hver gruppe. Lad hver gruppe lave øvelsen – brug ca. 20 minutter.

TRIN 3 – OPSAMLING PÅ ØVELSEN: Lav en kort opsamling fra hver gruppe. Skriv fx gruppernes forslag til kommunikation op på flip-over, så I kan se alles idéer.

TRIN 4 – HANDLINGER: For at få nogle af jeres idéer ført ud i livet kan du lade hver medarbejder sætte sit navn på den idé på flip-over-papiret, som denne brænder mest for at arbejde videre med.

EKSTRAØVELSE: I kan lave øvelsen 'Fotocollage – hvordan oplever forældrene vores kommunikation?'; hvis I ønsker at få et større indblik i, hvordan tosprogede forældre oplever jeres skriftlige kommunikation.

ØVELSE

OMVENDT BRAINSTORM OM KOMMUNIKATION MED FORÆLDRE

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

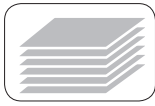
At overveje, hvordan vi kan forbedre vores mundtlige og skriftlige kommunikation med forældrene.

SÅDAN GØR I:

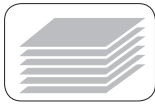
Svar først på spørgsmålet i venstre kolonne, skriv jeres svar ned undervejs – brug ca. 10 minutter.

Vend derefter jeres svar på hovedet og svar på spørgsmålet i højre kolonne – brug ca. 10 minutter. I kan hente inspiration i boksen nedenunder.

HVORDAN KAN VI SIKRE, AT VI IKKE FÅR EN GOD DIALOG OG KOMMUNIKATION MED FORÆLDRENE?	HVORDAN KAN VI SIKRE, AT VI FÅR EN GOD DIALOG OG KOMMUNIKATION MED FORÆLDRENE?
<p>Skriftlig kommunikation (opslagstavler, sedler, breve osv.)</p> <p><i>Eksempel: Hvis vi skriver lange breve med mange svære ord hjem til forældrene.</i></p>	<p><i>Eksempel: Vi skriver kun meget korte og klare beskeder med hjem, og vi giver sedlen personligt til forældrene.</i></p>
<p>Mundtlig kommunikation (aflevere, hente, samtaler, møder osv.)</p> <p><i>Eksempel: Hvis vi taler i et meget abstrakt sprog og bruger lange sætninger.</i></p>	<p><i>Eksempel: Stille nysgerrige spørgsmål, anerkendende samtaler, fx sige "Hvordan vil det bedst kunne lade sig gøre for dig/jer at ..."</i></p>

HVORDAN KAN VI SIKRE, AT VI IKKE FÅR EN GOD DIALOG OG KOMMUNIKATION MED FORÆLDRENE?	HVORDAN KAN VI SIKRE, AT VI FÅR EN GOD DIALOG OG KOMMUNIKATION MED FORÆLDRENE?
Skriftlig kommunikation (opslagstavler, sedler, breve osv.)	
Mundtlig kommunikation (aflevere, hente, samtaler, møder osv.)	

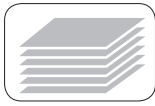

TIPS

TIL KOMMUNIKATION MED TOSPROGEDE FORÆLDRE

1. Ryd ud i skriftlige beskeder på opslagstavler, og lad kun det vigtigste hænge. Brug i stedet pladsen på at vise billeder fra hverdagen.
2. Grin sammen – fortæl og vis billeder af små sjove hændelser, du har oplevet med barnet. Det skaber tryghed og åbner for dialogen.
3. Tal konkret i stedet for abstrakt. Brug mange eksempler, vis ting og lokaler, og brug gerne fotos, illustrationer osv. af det, du taler om.
4. Vis forældrene, hvordan barnet er selvhjulpent, fx ved at barnet kravler op på en stol eller selv tager flyverdragt på. Spørg forældrene om oplevelser, de har med børnene derhjemme.
5. Inkluder forældrene i samtalen, så de føler sig ligeværdige. Sig ikke 'Her i Danmark gør vi...'
6. Vær tålmodig, giv forældrene tid til at svare, og formuler evt. dit spørgsmål på en anden måde, hvis forældrene ikke forstår det.
7. Vis at du hører, anerkender og respekterer forældrenes holdninger og meninger ved fx at stille uddybende spørgsmål, bede forældrene selv at komme med løsningsforslag og ved at udvise imødekommenhed og være løsningsorienteret.
8. Brug tolk, når der er behov for det.

**EKSTRA
ØVELSE**

FOTOCOLLAGE – HVORDAN OPLEVER FORÆLDRENE VORES KOMMUNIKATION?

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

At se på jeres institutions kommunikation, rutiner og indretning med forældrenes øjne, så I kan forbedre jeres kommunikation med forældrene.

SÅDAN GØR I:

Spørg en forælder til et tosproget barn, om de kan vise jer, hvad de ser og oplever i forbindelse med aflevering og hentesituationer. Tag billeder af det, de ser, og det, de fortæller, de lægger mærke til – fx læser de på opslagstavlen? Kommer de med ind på stuen?

Print billederne, og sæt dem op på en collage, som I tager med til et personalemøde.

PÅ PERSONALEMØDET:

Kig på billederne på jeres fotocollage, og tal om:

- Hvad ser forældrene, når de afleverer og henter?
- Hvilke beskeder læser de?
- Hvilke rum kommer de rundt i?
- Hvad fortalte forælderen, mens I tog billederne?
- Er der noget, der kommer bag på jer?
- Er der noget i jeres kommunikation, som I skal være opmærksomme på?

EMNE 3

FORÆLDREINDDRAGELSE GENNEM FÆLLES AKTIVITETER OG OPLEVELSER

INTROARK

45 MIN.

FÆLLES AKTIVITETER STYRKER TILLIDEN

En god måde til at opbygge forældrenes tillid er ved at møde hinanden i mere uformelle situationer end samtaler og møder. Forældrene oplever, at det bliver lettere at kontakte personalet med spørgsmål i hverdagen, når personale og forældre har mødt hinanden gennem fælles aktiviteter som forældrekafe, temaforældremøder, ture, sommerfest osv. Det gør det også lettere for forældrene at søge råd og vejledning hos personalet.

INDDRAG FORÆLDRENS RESSOURCER

En undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) viser, at forældresamarbejdet kan lykkes, når forældrene er medskabere af de aktiviteter, som skal bære samarbejdet. Derfor er det vigtigt at involvere forældrene, når I skal arrangere fælles aktiviteter og arrangementer i institutionen.

Find ud af, hvad forældrene kan byde ind med i forhold til jeres arrangementer. Det kan være at foreslå emner til et forældremøde, inddragelse i planlægning af indhold og aktiviteter på en tur for alle familier eller at udføre mindre praktiske opgaver i institutionen.

Kort sagt, involver forældrene der, hvor de kan bidrage med noget. Vær nysgerrige på, hvordan I kan skabe en fælles oplevelse sammen med udgangspunkt i børnene, og undgå at fokusere på det, forældrene *ikke* kan bidrage med i forhold til den øvrige forældregruppe.

TIPS**TIL MØDELEDEREN:**

TRIN 1 – INTRODUKTION: Fortæl kort om, at I skal arbejde med emnet: Forældreinddragelse gennem fælles aktiviteter.

Du kan fx:

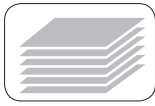
- ▶ Tage udgangspunkt i introarket på den forrige side.
- ▶ Give eksempler på, hvornår I har inddraget forældrene gennem fælles aktiviteter, hvor I får mulighed for at møde forældrene på en uformel måde.

TRIN 2 – ØVELSE: Kopier arkene med øvelsen 'Fælles aktiviteter med forældrene' og 'Forældreaktivitet' på de næste tre sider, og del dem ud til hver gruppe. Lad hver gruppe lave øvelsen – brug ca. 30 minutter.

TRIN 3 – OPSAMLING PÅ ØVELSEN: Lav en kort opsamling fra hver gruppe. Skriv fx forslag til aktiviteter op på en flip-over, så I kan se alles idéer.

TRIN 4 – HANDLINGER: For at få nogle af jeres idéer ført ud i livet kan du lade deltagerne byde ind med, hvem der gerne vil arbejde videre med at planlægge forældreaktiviteter.

EKSTRAØVELSE: I kan lave øvelsen 'Walk-and-talk i lokalområdet', hvis I ønsker at finde ud af, hvilke muligheder der er i forhold til fx mødesteder, aktiviteter og oplevelser i lokalområdet, som I kan inddrage i jeres forældrearrangementer.

ØVELSE

FÆLLES AKTIVITETER MED FORÆLDRENE

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

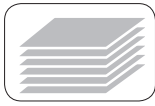
At tale om og planlægge aktiviteter, hvor I kan få fælles oplevelser og skabe en uformel kontakt til forældrene – og hvor forældregruppen kan lære hinanden at kende på kryds og tværs.

SÅDAN GØR I:

- 1) Tag en runde ved bordet, hvor I taler om, hvornår I oplever at have en uformel kontakt til tosprogede forældre, hvor I lærer dem bedre at kende – skriv stikord i skemaet nedenfor. Brug ca. 10 minutter.
- 2) Tal om, hvilke aktiviteter I kan lave med forældrene, så de får mulighed for at lære jer at kende på en uformel måde, hvor I inddrager forældrenes ressourcer, og hvor forældre lærer hinanden at kende på kryds og tværs. I kan udfylde skemaet 'Forældreaktivitet' til at skrive det ned, I planlægger. Brug ca. 20 minutter.

Hvad gør vi i hverdagen for at inddrage forældrene i institutionens aktiviteter og have uformel kontakt med dem? (fx i afleverings- og hentesituationer, med på tur osv.):

Hvilke aktiviteter laver vi med forældrene, hvor de får mulighed for at lære os at kende på en uformel måde, og hvor forældre lærer hinanden at kende på kryds og tværs? (fx forældrekafe, sommerfester, arbejdsdage, aktiviteter på forældremøder):

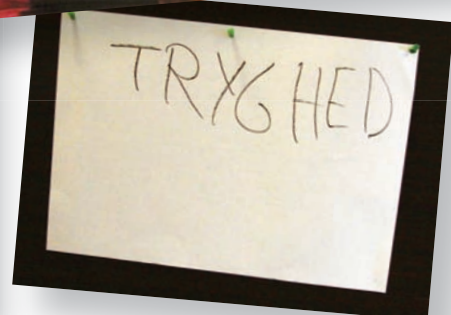
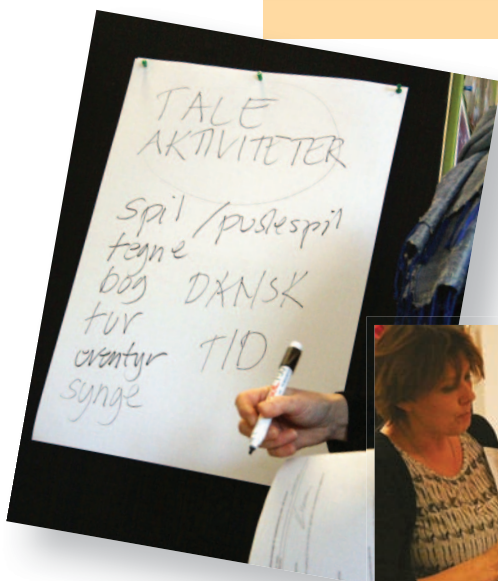
EMNE 3

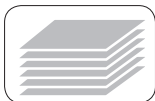
Forældreinddragelse gennem fælles aktiviteter og oplevelser

TIPS

TIL FÆLLES AKTIVITETER MED FORÆLDRENE:

- Få uformel kontakt ved fx at holde forældrekafe, og overvej, hvordan I kan sikre, at I kommer i dialog med forældrene.
- Vis forældrene, hvad børnene har lavet i forbindelse med et temaforløb. Måske kan de ældre børn dramatisere en oplevelse eller et eventyr, som forældrene kan se.
- Skab fælles oplevelser med forældrene fx en fælles tur for nye børn og forældre.
- Arranger fælles oplevelser, der involverer lokalområdet fx et loppemarked, teater, indsamlinger, udsmykning af boligområdet.
- Overvej, om børnene kan være med til et forældremøde, hvor I tager udgangspunkt i et tema, som børnene har beskæftiget sig med. Fx sundhed, skoleforberedende aktiviteter osv.
- Tænk nyt. Spørg forældrene, hvilke tidspunkter der passer dem, og hvilke temaer der skal til for, at de dukker op til et forældremøde.
- Lav en bogcafe en eftermiddag om måneden i forbindelse med at forældrene henter, hvor forældrene kan komme og læse en god børnebog eller spille et spil sammen med deres barn, få inspiration til dialogisk læsning, møde andre forældre, få en kop kaffe/the. Lån bøger på mange forskellige sprog til bogcafeen på www.statsbiblioteket.dk/sbci (Statsbiblioteket, BiblioteksCenter for Integration)

EMNE 3

Forældreinddragelse
gennem fælles
aktiviteter og
oplevelser

FORÆLDREAKTIVITET

HVILKEN AKTIVITET VIL I GENNEMFØRE?

HVAD ER FORMÅLET MED AKTIVITETEN?

**HVEM SKAL DELTAGE I AKTIVITETEN?
(FORÆLDRE, BØRN, SØSKENDE, PERSONALE, EVT. NOGEN UDEFRA)**

**HVORDAN KAN VI INDDRAGE FORÆLDRENE AKTIVT - OG GØRE DET MENINGSFULDT FOR DEM
AT DELTAGE?**

HVEM ER ANSVARLIG FOR AT ARRANGERE AKTIVITETEN?

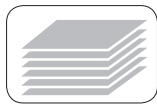
HVILKE OPGAVER SKAL DER UDFØRES, FOR AT AKTIVITETEN KAN GENNEMFØRES?

Opgave

Hvornår?

Hvem gør det?

KOMMUNIKATION: HVEM SKAL HAVE NOGET AT VIDE OM AKTIVITETEN OG HVORDAN?

EMNE 3

Forældreinddragelse
gennem fælles
aktiviteter og
oplevelser

EKSTRA
ØVELSE

WALK-AND-TALK I LOKALOMRÅDET

FORMÅL

At personalet går en tur i lokalområdet for at finde ud af, hvilke muligheder der er i forhold til fx mødesteder, aktiviteter og oplevelser i området, som I kan tænke ind i forældrearrangementer.

I kan også kigge på et kort over lokalområdet og gå en fiktiv tur.

SÅDAN GØR I:

Gå en tur, hvor I sammen oplever de muligheder, steder, oplevelser, samarbejdspartnere og ressourcer, der er i lokalområdet, som I kan bruge til at arrangere aktiviteter for børn og forældre.

Mens I går rundt, kan I fx tale om:

- Hvad har vi, der er godt? Fx legepladser, naboer, bibliotek, skole, foreningsliv, grønne områder.
- Hvilke aktiviteter er der for børnefamilier i vores område?
- Hvilke aktiviteter kunne vi sætte i gang i samarbejde med andre i lokalområdet? Fx loppemarked, teater e.l.

OPSAMLING:

Når I er tilbage fra gåturen, kan I parvis eller i grupper tale om, hvilke idéer I har fået. I kan udfylde skemaet 'Forældreaktivitet', når I planlægger en konkret aktivitet.

TIP

I kan også lave walk-and-talk med forældrebestyrelsen eller i mindre grupper på et forældremøde.

EMNE 4

FORÆLDREINDDRAGELSE MED FOKUS PÅ BARNETS SPROGLIGE UDVIKLING

INTROARK

45 MIN.

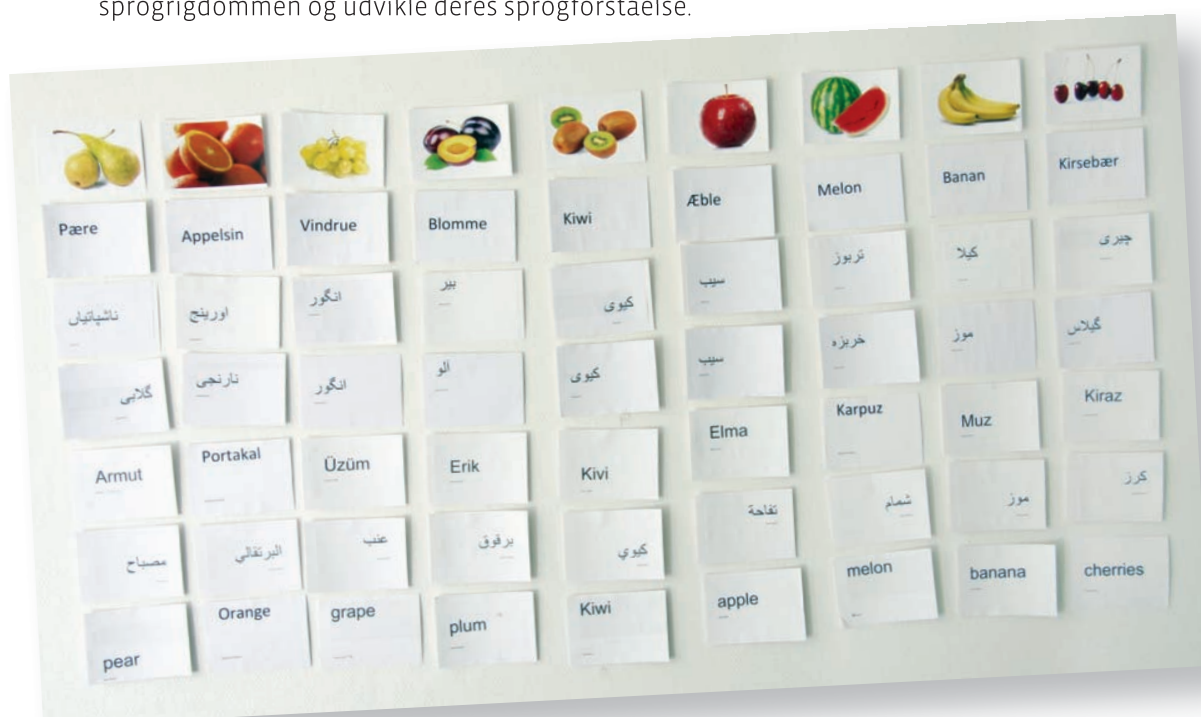
FÅ VIDEN OM BARNETS SPROGLIGE UDVIKLING FRA FORÆLDRENE

Forældrene ligger inde med en vigtig viden om deres barns sproglige udvikling. Derfor er det en god idé at spørge forældrene om, hvordan de oplever barnets sproglige udvikling både på dansk og modersmålet, og at inddrage forældrene i den løbende sprogevaluering. På den måde kan forældrene bidrage med viden om barnets sprog, og I kan få et fælles udgangspunkt for det videre arbejde med barnets sproglige udvikling i institutionen og derhjemme.

FÅ HJÆLP FRA FORÆLDRENE TIL AT SYNLIGGØRE BARNETS MODERSMÅL

At have mange sprog repræsenteret i en børnegruppe kan være med til at give alle børn sprogridom. Derfor er det en god idé at gøre barnets modersmål synligt i institutionens udsmykning og aktiviteter, og til det arbejde er forældrene en stor ressource.

Synliggørelse af de tosprogede børns modersmål kan tænkes ind i fx leg, daglige gøremål fx borddækning, højtlesning med konkrete ting, dramatiseringer, temaer, sang/musik/rytmik, spil, ture m.m. På den måde kan I sørge for, at det tosprogede barn bliver opfattet som én, der kan noget særligt – ved at kunne to sprog – og den øvrige børnegruppe kan få glæde af sprogriddommen og udvikle deres sprogforståelse.

TIPS

TIL MØDELEDEREN:

TRIN 1 – INTRODUKTION: Fortæl kort om, at I skal arbejde med emnet: Forældreinddragelse med fokus på barnets sproglige udvikling. Du kan fx:

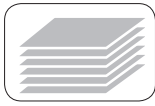
- Tage udgangspunkt i introarket på den forrige side.
- Give eksempler på, hvornår I har inddraget barnets modersmål i jeres institution.

TRIN 2 – ØVELSE: Kopier arket med øvelsen 'Kortspil om sprog og forældreinddragelse' på næste side, og del det ud til hver gruppe. Lad hver gruppe lave øvelsen – brug ca. 30 minutter.

TRIN 3 – OPSAMLING PÅ ØVELSEN: Lav en kort opsamling fra hver gruppe. Skriv fx forslag op på flip-over, så I kan se alle hinandens idéer.

TRIN 4 – HANDLINGER: For at få nogle af jeres idéer ført ud i livet kan I lave en runde, hvor I aftaler, hvem der vil føre hvilke idéer ud i livet. Medarbejderne kan fx bruge 'spillekortene' til at skrive på, hvem der gør hvad og hvornår.

ØVELSE

KORTSPIL OM SPROG OG FORÆLDREINDDRAGELSE

FORMÅL:

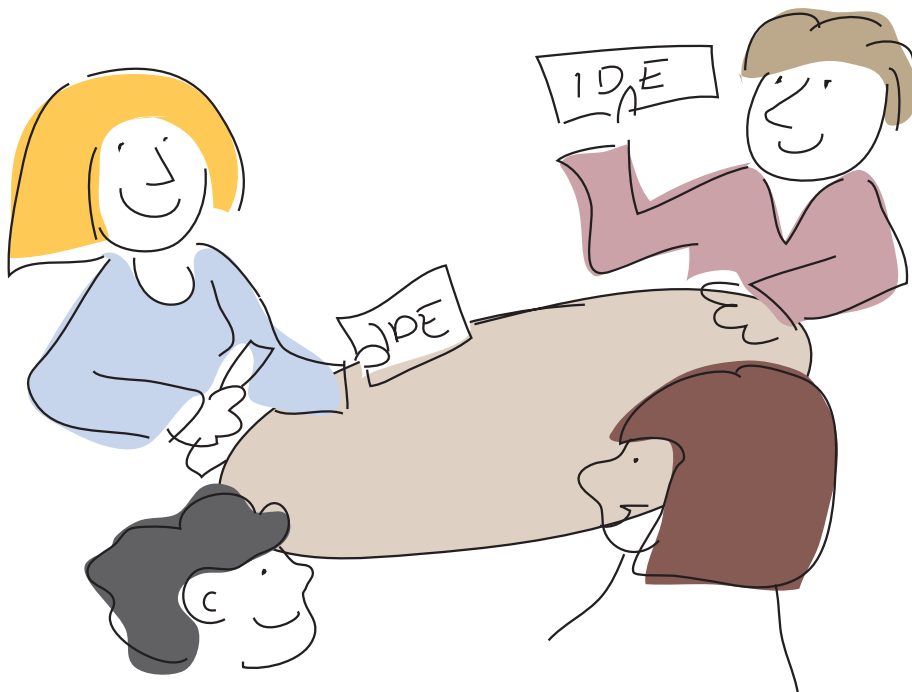
At få idéer til, hvordan I kan inddrage de tosprogede børns sprog i institutionens aktiviteter og indretning med hjælp fra forældrene.

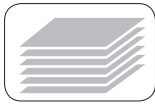
SÅDAN GØR I:

Sæt jer sammen i en gruppe. Klip 'spillekortene' ud. Læg dem i en bunke på bordet med bunden i vejret.

En af jer starter med at tage et kort fra bunken. Læs kortet højt, og svar sammen på spørgsmålet. Skriv svaret på kortet.

Fortsæt i urets retning, hvor den næste i gruppen tager et kort for bunken.

EMNE 4

Forældreinddragelse
med fokus på barnets
sproglige udvikling

SPILLEKORT:

Hvordan kan vi få hjælp fra forældrene til at tænke modersmål ind i pædagogiske aktiviteter, til samling, og når vi spiser frokost?

Fx give forældrene små opgaver med at skrive ord på deres modersmål til en ordvæg.

Hvordan kan vi skabe fælles oplevelser sammen med forældrene?

Fx fælles udflugter med børn og forældre, cirkus, sommerfest.

Hvordan kan vi hjælpe barnet til at fortælle om sine oplevelser efter en ferie?

Fx bede forældrene tage fotos fra ferien og hjælpe deres barn med at samle ting i en skotøjsæske med sten, billetter, billeder osv., som barnet kan fortælle om i institutionen.

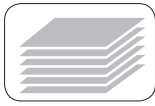
Hvad vil være interessant at vide om barnets og forældrenes sprog?

Fx hvilket sprog barnet taler med sine forældre?

Fx hvad forældrenes modersmål er, og hvor de har lært dansk?

Fx om forældrene har nogen spørgsmål eller bekymringer i forhold til barnets sproglige udvikling?

EMNE 4

Forældreinddragelse
med fokus på barnets
sproglige udvikling

SPILLEKORT:

Hvordan kan vi få hjælp fra forældrene til at tænke modersmål ind, når vi spiser frokost?

Fx skrive ordkort om madvarer på forskellige sprog.

Kan vi invitere forældrene til at deltage i hverdagens pædagogiske aktiviteter?

Fx give forældrene små opgaver med at skrive ord på deres modersmål til en ordvæg?

Hvordan kan vores indgang og garderobe afspejle mange sprog?

Fx velkomst på mange sprog, en tørresnor med årstidens tøj og ord på forskellige sprog?

Kan vi lave en mappe med billeder fra hverdagen, som forældrene kan tage med hjem?

– og opfordre forældrene til at skrive ord, sætte billeder ind fra deres hverdag?

EMNE 5

DIALOG MED FORÆLDRENE OM SPROGSTIMULERING I HJEMMET

INTROARK

45 MIN.

FORÆLDRENE SPILLER EN VIGTIG ROLLE I BARNETS SPROGLIGE UDVIKLING

Det er ikke alle forældre, der ved, hvor stor en rolle de selv spiller med hensyn til deres barns sproglige udvikling. Derfor kan I være med til at gøre forældrene opmærksomme på, hvordan de kan bidrage til barnets sproglige udvikling derhjemme.

I kan som pædagoger vise og fortælle forældrene, hvordan I arbejder med sproget i institutionen, og hvordan forældrene derhjemme kan understøtte jeres arbejde.

Det er vigtigt, at forældrene inddrages aktivt i sprogarbejdet. Forældremøder/dialogmøder og forældresamtaler kan bruges til at give forældrene konkret inspiration til, hvordan de kan skabe et rigt sprogligt læringsmiljø i hjemmet – både på dansk og modersmålet.

TAG AFSÆT I FORÆLDRENES MOTIVATION

Det er en balancegang, hvor mange gode råd og aktivitetsforslag man skal give forældrene.

Forældrenes motivation er afgørende for, om de kommer i gang med sprogstimulerende aktiviteter og rutiner derhjemme. Derfor er det en god idé at lytte til forældrenes interesser og muligheder og derefter foreslå sprogaktiviteter, der passer til disse. Udvis tålmodighed og vær imødekommende over for forældrenes egne ideer.

OBS! Overvej, om der er behov for tolk for at kunne gennemføre en god dialog med forældrene. Tjek kommunens retningslinjer for brug af tolke.

TIPS**TIL MØDELEDEREN:**

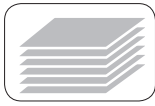
TRIN 1 – INTRODUKTION: Fortæl kort om, at I skal arbejde med emnet: Dialog med forældrene om sprogstimulering i hjemmet. Du kan fx:

- ▶ Tage udgangspunkt i introarket på den forrige side.
- ▶ Give eksempler på, hvornår I giver forældrene inspiration til at stimulere barnets sprog derhjemme.

TRIN 2 – ØVELSE: Kopier arket med øvelsen 'Planlæg forældremøde/dialogmøde om sprogstimulering i hjemmet', og uddel Inspirationskataloget fra mappen 'Sprogstimulering i hjemmet' til hver gruppe. Lad hver gruppe lave øvelsen og finde inspiration til familieaktiviteter, som de kan foreslå forældrene. Brug ca. 30 minutter.

TRIN 3 – OPSAMLING PÅ ØVELSEN: Lav en kort opsamling fra hver gruppe, hvor de fortæller, hvad de har talt om.

TRIN 4 – HANDLINGER: Tal sammen om, hvornår I vil afholde et forældremøde om sprogstimulering, og hvem der skal være ansvarlig for at præsentere de forskellige ting på mødet.

ØVELSE

PLANLÆG FORÆLDREMØDE/DIALOG- MØDE OM SPROGSTIMULERING I HJEMMET

FORMÅL:

At få idéer til, hvordan I kan holde et forældremøde, hvor I fortæller om jeres arbejde med sprog og giver forældrene konkret inspiration til, hvad de kan gøre for at stimulere barnets sproglige udvikling derhjemme.

SÅDAN GØR I:

Sæt jer sammen i en gruppe. Tal om, hvordan I kan arrangere et forældremøde/dialogmøde, hvor forældrene får:

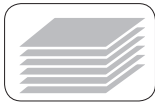
- Viden om vores arbejde med sprog.
- Inspiration til familieaktiviteter, som de kan lave med deres barn derhjemme.

Skriv det, I planlægger, ned i skemaet, og find inspiration til familieaktiviteter i inspirationskataloget fra mappen 'Sprogstimulering i hjemmet'.

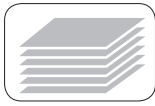
TIP**TIL BARNETS MAPPE:**

I kan inden forældremødet have forberedt en mappe til hvert barn med billeder fra aktiviteter i institutionen. På mødet kan forældrene vælge nogle familieaktiviteter, som de ønsker at tage med hjem og sætte dem i mappen.

**I KAN BRUGE SKEMAET TIL AT SKRIVE JERES IDÉER
TIL FORÆLDREMØDET NED:**

DAGSORDEN	HVAD GØR VI PÅ MØDET?
1) Velkomst	
2) Præsentation af institutionens arbejde med sprogstimulering	Eksempler på, hvad I gør: Vis fx billeder, øvelser og aktiviteter. Tilrettelæg, så forældrene selv prøver ved at kigge i bøger, prøve spil, lege en leg, sige rim og remser osv.
3) Generelle råd til forældrene	<p>Fx: Et generelt råd til forældrene kan være, at de som udgangspunkt skal tale med deres børn på modersmålet. Men det er et faktum, at man i nogle hjem benytter sig af flere sprog i dagligdagen, og derfor skal pædagogens råd og vejledning til forældrene altid være baseret på en individuel vurdering. Det er en god idé at hjælpe forældrene med at blive bevidste om, hvornår de taler hvilket sprog.</p> <p>I kan fortælle forældrene, at de kan styrke deres børns sproglige udvikling ved at tale med deres børn om mange forskellige ting og have mange fælles oplevelser sammen.</p> <p>Hent mere inspiration i ordlisten bagerst i mappen.</p>
4) Præsentation af forskellige familieaktiviteter, som forældrene kan lave derhjemme	Find inspiration til aktiviteter i mappen 'Sprogstimulering i hjemmet'. Vis fx forældrene nogle af aktiviteterne, så de kan se, hvad man skal gøre, og snak om, hvorfor det er godt at lave aktiviteten.
5) Forældrene vælger familieaktiviteter	I kan fx kopiere aktiviteter fra Inspirationskataloget og lade forældrene vælge, hvilke aktiviteter de vil tage med hjem.
6) Tak for i dag	

EMNE 5

Dialog med forældrene
om sprogstimulering
i hjemmet

DAGSORDEN

1) Velkomst

2) Præsentation af institutionens arbejde med sprogstimulering

3) Generelle råd til forældrene

4) Præsentation af forskellige familieaktiviteter, som forældrene kan lave derhjemme

5) Forældrene vælger familieaktiviteter

6) Tak for i dag

EMNE 6

HANDLINGER OG INITIATIVER FREMOVER

INTROARK

20 MIN.

SÆT HANDLING BAG ORDENE – TAG SMÅ SKRIDT

Når I har arbejdet med emner og øvelser i mappen, vil det være en god idé at få samlet op på jeres idéer og lave en handleplan for de initiativer, I vil sætte i gang fremover. Tag små skridt, og sæt ikke for mange initiativer i gang på én gang – giv hellere jer selv små succesoplevelser, som kan blive til mange flere.

NYE RUTINER SKAL SÆTTES I SYSTEM

Det kan tage tid at få indarbejdet nye initiativer som rutiner i jeres hverdag, og derfor er det en god idé, at I taler igennem, hvilke konkrete handlinger I skal gennemføre, hvem der gør det, og hvornår I vil følge op på det.

TIPS

TIL MØDELEDEREN:

TRIN 1 – INTRODUKTION: Bed mødedeltagerne om hver især at kigge på de øvelser, I har lavet, og kigge på opsamlinger, I har lavet på flip-over. Lad dem tale sammen to og to om, hvad de helt konkret ønsker at gøre i den næste uge/måned for at styrke samarbejdet med forældre til tosprogede børn.

Tag en runde, hvor I skriver forslagene ned på en flip-over.

TRIN 2 – ØVELSE: Du kan vælge en af øvelserne på de næste sider til at få talt om, hvilke handlinger I sætter i gang, og hvem der gør hvad og hvornår.

OBS! Disse øvelser skal ikke kopieres til deltagerne.

TRIN 3 – PLANLÆG EVALUERINGSMØDE: Aftal en dato, hvor I vil følge op på og evaluere, hvordan det er gået med jeres nye initiativer. I kan finde inspiration til evalueringsmødet i 'Emne 7: Evaluering af vores initiativer'.

TRIN 4 – AFRUNDING: Tag en runde, hvor deltagerne får mulighed for at fortælle, hvad de har fået ud af mødet – fx de to vigtigste ting. Brug max 1/2 minut pr. person.

ØVELSE TIDSLINJE MED POST-ITS

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

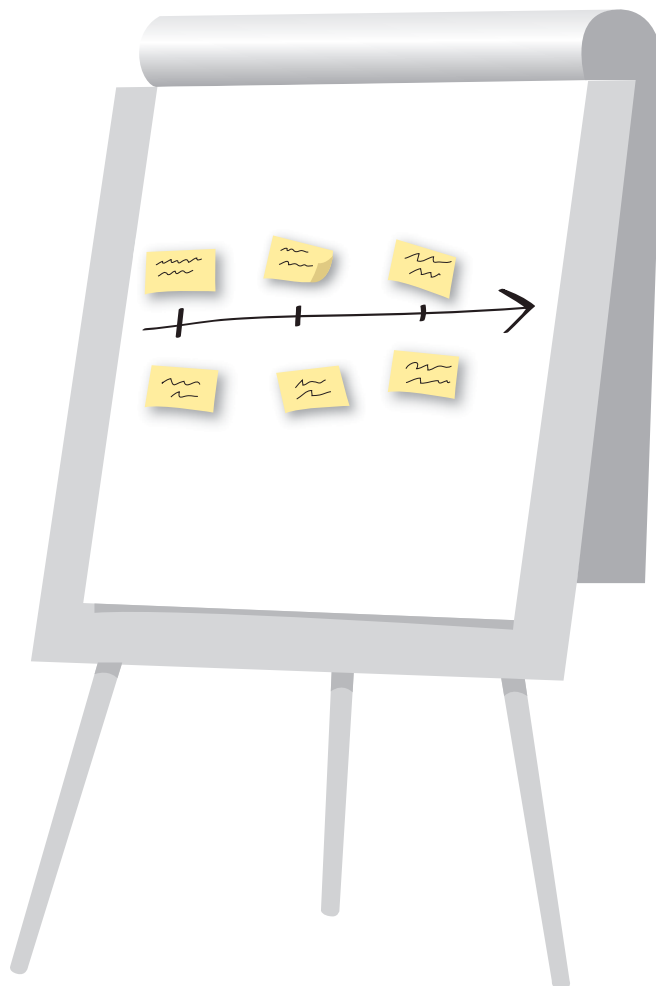
At bruge en tidslinje til at få overblik over, hvilke opgaver – både store og små – der skal løses, og hvornår. Det sikrer, at initiativet føres ud i livet, og at alle får ansvar for, at opgaverne gennemføres.

SÅDAN GØR I:

Lav en tidslinje på en flip-over, og skriv det initiativ, som I gerne vil føre ud i livet.

Bed hver deltager om at skrive post-its med de opgaver/handlinger, der skal til for at føre initiativet ud i livet. Sæt post-its på tidslinjen.

Alle skriver deres navn på de initiativer, som man er villig til at tage ansvar for. Der kan sagtens være flere ansvarlige på en opgave/handling.

ØVELSE

AFSTEMNING MED STREGER

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

At prioritere idéer og forslag

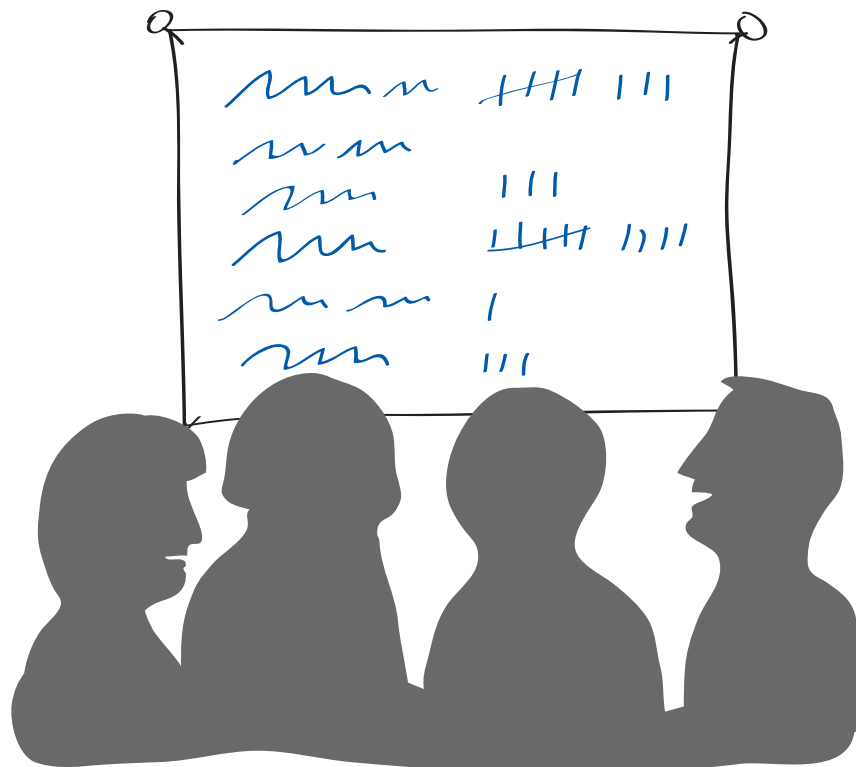
SÅDAN GØR I:

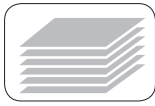
Skriv forslagene til nye initiativer, der skal stemmes om/prioriteres, op på en flip-over, så der er plads til at sætte streger ved hvert forslag.

Alle deltagere får at vide, at de har tre streger, som de skal placere ud for de initiativer, som de synes er de bedste. Én streg pr. initiativ.

Fordelen ved metoden er, at deltagerne lettere kan danne sig et overblik over det, de skal stemme om/prioritere, inden de prioriterer deres stemmer.

Mødelederen læser de initiativer op, der har fået flest stemmer, og I kan tage en runde, hvor I taler om, hvordan I vil arbejde videre med initiativerne, som I har stemt på, og hvad der sker med de øvrige.

ØVELSE

POSTKORT FRA FREMTIDEN

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

At I individuelt formulerer et fremtidsønske på skrift og ser på, hvad der kan få drømmen til at blive til virkelighed.

SÅDAN GØR I:

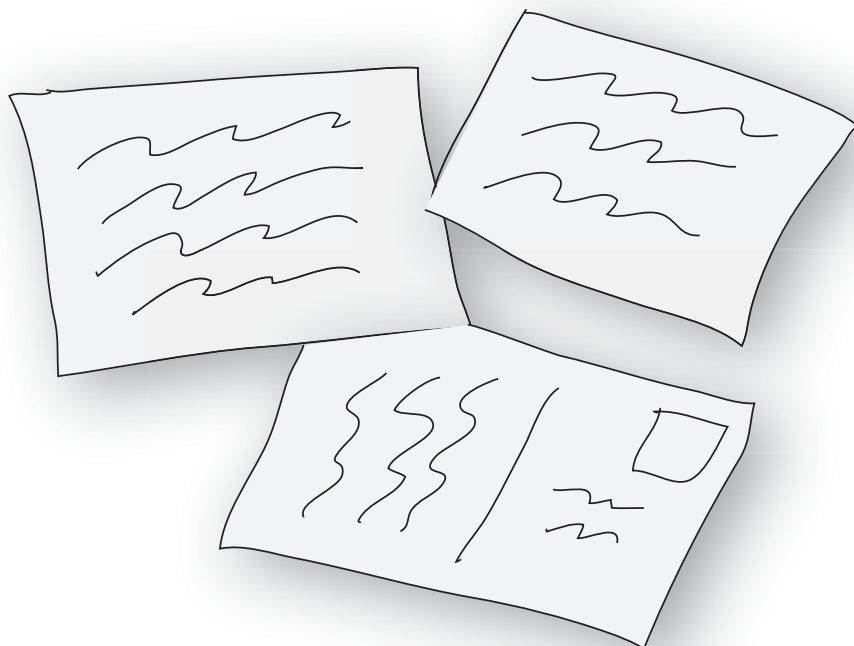
Uddel et papir/karton i postkort-størrelse.

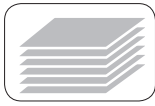
Bed deltagerne forestille sig, at de står ude i fremtiden, hvor alt er, lige som I gerne vil have det i forhold til forældresamarbejde med tosprogede forældre. I skal ikke tænke over, om det er muligt.

- Tænk over, hvordan det ser ud.
- Skriv et postkort, og fortæl om det, I ser.
- Sæt jer sammen 3 og 3, og læs jeres postkort højt for hinanden.

Tag en runde, hvor I taler om, hvordan jeres fremtidsdrøm kan blive til virkelighed. Svar fx på:

- Hvem skal involveres?
- Hvilke nye aktiviteter skal vi sætte i gang?

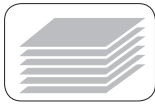

POSTKORT

POSTKORT

ØVELSE

KORT OVER INITIATIVER TIL FORÆLDRESAMARBEJDE

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

At I får et overblik over de initiativer, I gerne vil sætte i gang, og får et billede på, hvilke områder af forældresamarbejdet I har fokus på.

SÅDAN GØR I:

Tegn figuren nedenfor (kun overskrifterne) på en flip-over. Bed hver deltager skrive post-its med nye initiativer til forældresamarbejde, som de gerne vil sætte i gang. Placer post-its på kortet.

EMNE 7

EVALUERING AF VORES INITIATIVER

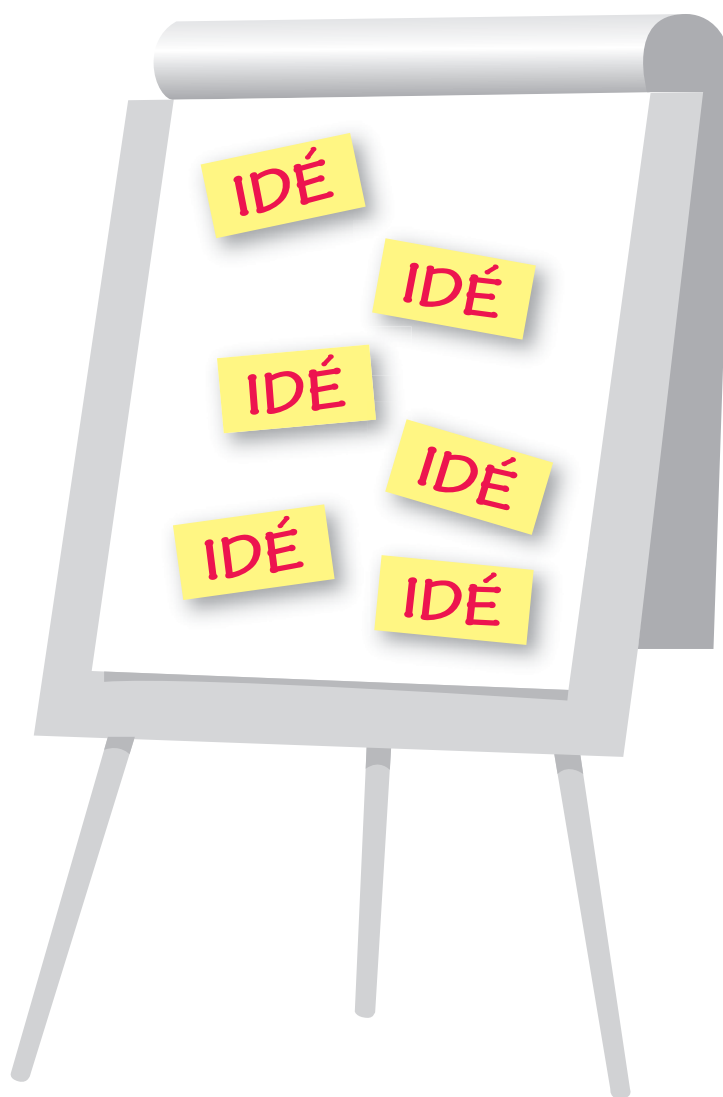
INTROARK

Det er en god idé at holde et evalueringsmøde, når I har haft lidt tid til at afprøve jeres nye initiativer.

40 MIN.

I kan bruge evalueringsmødet til at samle op på, hvad I har fået gennemført, hvilke erfaringer I har gjort jer, og hvad I vil arbejde videre med.

TIPS

TIL MØDELEDEREN:

TRIN 1 – INTRODUKTION: Fortæl kort om, at I skal evaluere de initiativer, som I har sat i gang.

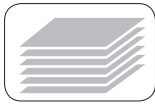
Du kan fx fortælle, at I skal:

- ▶ Tale om, hvad I har gjort siden sidst.
- ▶ Tale om, hvad der er gået godt/mindre godt, og hvad I hver især har lært.
- ▶ Beslutte, hvad I vil gøre fremover. Fx hvilke initiativer I vil fortsætte med, og hvilke nye initiativer I vil sætte i gang.

TRIN 2 – ØVELSE: Kopier arket med øvelsen 'Hvordan er det gået, og hvad skal vi nu?' på næste side, og del det ud til hver deltager. Lad deltagerne lave øvelsen parvis. Brug ca. 20 minutter.

TRIN 3 – OPSAMLING PÅ ØVELSEN: Lav en kort opsamling fra hver gruppe. Skriv fx de vigtigste pointer op på flip-over.

TRIN 4 – HANDLINGER: Tal sammen om, hvilke initiativer I fremover vil fortsætte med, og hvilke nye initiativer I vil sætte i gang. Brug fx nogle af øvelserne fra mappen.

ØVELSE

HVORDAN ER DET GÅET, OG HVAD SKAL VI NU?

HVAD HANDLER ØVELSEN OM:

At I sammen evaluerer, hvordan det er gået med jeres nye initiativer med hensyn til sprogstimulering, samarbejde med og inddragelse af forældre til tosprogede børn.

SÅDAN GØR I:

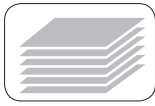
Interview hinanden parvis om det, I hver især har gjort anderledes i jeres arbejde med tosprogede børn og deres forældre:

- Hvad er gået godt?
- Hvad er gået mindre godt?
- Hvad har jeg lært?
- Hvilke nye initiativer er jeg blevet inspireret til at sætte i gang?

I kan bruge spørgsmålene i boksen.

Brug 20 minutter i alt, 10 minutter pr. person.

Intervieweren skriver stikord om makkerens svar ned.

EVALUERINGSSPØRGSMÅL

HVORDAN HAR DU:

AFSTEMT FORVENTNINGER TIL SAMARBEJDET SAMMEN MED FORÆLDRENE?

FORBEDRET KOMMUNIKATIONEN MED TOSPROGEDE FORÆLDRE? FX GENNEM MERE MUNDTLIG DIALOG OG FÆRRE SKRIFTLIGE BESKEDER.

OPBYGGET TILLIDSFORHOLDET TIL FORÆLDRENE?

INDDRAGET TOSPROGEDE BØRNS SPROG I INSTITUTIONENS AKTIVITETER OG INDRETNING MED HJÆLP FRA FORÆLDRENE?

SKABT FÆLLES OPLEVELSER SAMMEN MED FORÆLDRENE? FX ET FÆLLESARRANGEMENT, FORÆLDREKAFFE, TUR

GIVET FORÆLDRENE KONKRET INSPIRATION TIL, HVAD DE KAN GØRE FOR AT STIMULERE BARNETS SPROGLIGE UDVIKLING DERHJEMME FX PÅ ET FORÆLDREMØDE?

ORDLISTE

OM DANSK SOM ANDETSPROG

MODERSMÅL

Er det eller de sprog, som barnet lærer først og fortrinsvis lærer i hjemmet. Ofte er det det sprog, som familien taler sammen på. Et barn kan have et eller flere modersmål, hvis fx far og mor taler hver sit sprog med barnet, og barnet udvikler begge sprog parallelt. Modersmålet kaldes også barnets første sprog.

DANSK SOM ANDETSPROG

Andetsproget er det sprog, barnet lærer, efter at det har lært sit modersmål. "Andet" angiver således den rækkefølge, barnet har lært sproget i, men i virkeligheden kan det være barnets tredje sprog, hvis barnet fx har flere modersmål. Andetsproget er det sprog, som er majoritetssprog eller nationalsprog i det samfund, som barnet lever i. I Danmark er det dansk.

FREMMEDSPROG

Er et sprog, som man typisk lærer gennem undervisning i et andet land end, hvor sproget tales som modersmål. Fx engelsk, som vi lærer i skolen som et fremmedsprog.

AT VÆRE TOSPROGET

Er en betegnelse, som viser, at barnet har to eller flere sprog, betegnelsen angiver ikke niveau for barnets sprogkompetence. Barnet kan evt. beherske begge sprog lige godt. Som oftest kan barnet udtrykke sig med en større sprogkompetence på det ene sprog frem for det andet alt efter, hvilket sprogmiljø barnet befinder sig i. Fx dansk i børnehaven og somali i hjemmet.

MELLEMSPROG ELLER INTERSPROG

Er sprog med sine egne regler og under stadig forandring. Man kan sige, at det er et "sprog undervejs" i barnets bestræbelser på at udvikle et nyt sprog fx dansk. Barnets sprog vil være præget af fejl, men det er den måde, barnet afprøver og udvikler sit sprog på, efterhånden som barnet får nye sproglige erfaringer.

DOMÆNESPROG

Et udtryk som angiver, at der til et givet domæne (sted), fx i børnehaven eller i hjemmet, knytter sig et dominerende sprog. Fx dansk i børnehaven.

KODESKIFT

Når et barn skifter mellem to eller flere sprog i en samtale eller ytring, kalder man det kodeskift. Det er et bevidst valg, som barnet bruger for at kunne opretholde en given kommunikation med personer, som behersker samme sprog som barnet.

Få mere viden om sprog i:

**'Dansk som andetsprog. Pædagogiske og didaktiske perspektiver',
Lars Holm og Helle Pia Laursen, 2010, Danstlærerforeningens Forlag**

KILDEFORTEGNELSE

BØGER, ARTIKLER OG RAPPORTER

- Bjerring Bagger, Lene og Lenchler-Hübertz, Lisbeth (2008): *Vi arbejder med forældresamarbejde*. Dafolo
- Bundgaard, Helle og Gulløv, Eva (2008): *Forskel og fællesskab – Minoritetsbørn i daginstitution*. Hans Reitzels Forlag
- Danmarks Evalueringsinstitut (2010): *Seks indspark til udviklingsprojekter i daginstitutioner*. Danmarks Evalueringsinstitut, EVA
- Epstein, Joyce L. (2009): *School, Family and Community Partnership*. Corwin Press
- Ginman, Mette m.fl. (2010): *Pædagogisk arbejde med tosprogede børn*. Dafolo
- Gleerup, Lisbeth (2006): *Levende ord – sprogstimulering af tosprogede børn i børnehave og indskoling*. Kroghs Forlag
- Hodal, Gry og Klausen, Lis (2009): *Et sprog – flere sprog*. Hans Reitzels Forlag
- Hodal, Gry og Klausen, Lis (2011): *Styrk sproget*. Dafolo
- Holm, Lars og Laursen, Helle Pia (2010): *Dansk som andetsprog. Pædagogiske og didaktiske perspektiver*. Dansk lærerforeningens Forlag
- Holm, Lars og Laursen, Helle Pia (2009): *En bog om sprog – i daginstitutioner. Analyser af sproglig praksis*. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag
- Holmen, Anne og Lund, Karen red. (1999): *Studier i dansk som andetsprog*. Akademisk Forlag
- Holst Jensen, Line og Wybrandt, Mette (2010): *Værktøjskassen Teammødet*. Amondo og AZENA
- Holst Jensen, Line og Wybrandt, Mette (2010): *Værktøjskassen Forældremødet*. Amondo og AZENA
- Holst Jensen, Line og Wybrandt, Mette (2010): *Værktøjskassen Skole-hjem samtalen og hjemmebesøget*. Amondo og AZENA
- Hviid, Pernille (2007): *Særligt udsatte børn og pædagogiske læreplaner. VERA nr. 41, Tidsskrift for Pædagoger*
- Hyltdgaard Klausen, Birthe m.fl. (2006): *Den sproglige udvikling hos det normalthørende barn i alderen 0-5 år*. Aalborgskolen, www.ci-info.dk/documents/00061.pdf
- Karrebæk, Martha Sif (red.) (2006): *Tosprogede børn i det danske samfund*. Hans Reitzels Forlag
- Kofoed, Ulla (2010): *Forældresamarbejde med fokus på læring*. Akademisk Forlag
- Larsen, Vibe (2008): *Midt i en mangfoldighed af børn*. Dafolo
- Laursen, Helle Pia (red.) (2010): *Tegn på Sprog – skrift og betydning i flersprogede klasserum*. UCC
- Møller Daugaard, Line (2003): *Der skal to til – Om historiefortælling i sproglig vurdering af dansk som andetsprog*. Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag
- Navigent (2008): *Værdsættende forældredialog*. Navigent
- Nordahl, Thomas (2008): *Hjem og skole*. Hans Reitzels Forlag
- Nyberg, Marie-Louise (1996): *Den magiske sprogpøse*. Haases Pædagogiske Skrifter
- Palludan, Charlotte (2005): *Børnehaven gør en forskel*. DPU

-
- Ringsmose, Charlotte (2010): Kvalitet i et systemisk perspektiv. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, 2010, Vol. 47, 114-122. Forlaget Skolepsykologi
- Søndergaard Kristensen, Kitte og Møller Daugaard, Line (2012): *Biliteracy i børnehaven. At arbejde med skrift på flere sprog i dagtilbud*. Aarhus Kommune, Børn og Unge, Pædagogik og Integration, Videncenter for Sprog, Læsning og Læring, VIA University College. <http://www.swiflet.com/via/div/1/2/>
- Wybrandt, Mette Frithiof (2011): *Forældresamarbejde i daginstitutioner – værktøjer til samarbejde med tosprogede forældre*. Amondo
- Wybrandt, Mette Frithiof (2012): *Værktøjskasse Forældresamarbejde. Kompetenceudvikling i daginstitutioner med sprogpladser*. Kursusmateriale til Københavns Kommune. Amondo

WEB

- Dagtilbudsloven: <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=137202>
- Dansk Center for Undervisningsmiljø: www.dcum.dk
- Fælles Mål 2009. Dansk for andetsprog. Faghæfte 19. Undervisningsministeriets håndbogsserie nr. 21 – 2009. <http://www.uvm.dk/Service/Publikationer/Publikationer/Folkeskolen/2009/Faelles-Maal-2009-Dansk-som-andetsprog>
- Lyngby-Taarbæk Kommune: www.ltk.dk
- Multidansk: www.multidansk.dk
- Sprogpakken: www.sprogpakken.dk
- Fælles Mål Børnehaveklassen, Faghæfte 23: <http://www.uvm.dk/Service/Publikationer/Publikationer/Folkeskolen/2009/Faelles-Maal-2009-Boernehaveklassen>

KILDEHENVISNINGER TIL SPECIFIK TEKST OG ØVELSER

EMNE 1: ERFARINGER OG VIDEN OM FORÆLDRESAMARBEJDE

Introark (side 9)

Skrevet med inspiration fra: Wybrandt (2011), Nordahl (2008)

Øvelse: Forventningsafstemning (side 11)

Skrevet med inspiration fra Wybrandt (2011)

Ekstraøvelse: Debat om forældresamarbejde (side 12)

Skrevet med inspiration fra Wybrandt (2012)

EMNE 2: DIALOG OG KONTAKT MED FORÆLDRENE

Introark (side 13)

Skrevet med inspiration fra Holst Jensen og Wybrandt (2010)

‘Skole-hjem samtalen og hjemmebesøget’

Tips til kommunikation med tosprogede forældre (side 17)

Skrevet med inspiration fra Wybrandt (2011)

Ekstraøvelse: Fotocollage – hvordan oplever forældrene vores kommunikation? (side 18)

Skrevet med inspiration fra Wybrandt (2012)

EMNE 3: FORÆLDREINDDRAGELSE Gennem Fælles Aktiviteter og Oplevelser

Introark (side 19)

Skrevet med inspiration fra Wybrandt (2011)

Tips til fælles aktiviteter med forældrene (side 22)

Skrevet med inspiration fra Wybrandt (2012)

EMNE 4: FORÆLDREINDDRAGELSE MED FOKUS PÅ BARNETS SPROGLIGE UDVIKLING

Introark (side 25)

Skrevet med inspiration fra Glerup (2006)

EMNE 6: HANDLINGER OG INITIATIVER FREMOVER

Øvelse: Kort over initiativer (side 41)

Skrevet med inspiration fra Epstein (2009)

Dette er en af tre mapper til dagtilbud, dagpleje mv., der arbejder med tosprogede børns sproglige udvikling og forældresamarbejde.

Serien af mapper består af:

- **Sprogstimulering i dagtilbud**
Mødeguide og dialogværktøjer til sprogstimulering af tosprogede børn i dagtilbud
- **Sprogstimulering og forældresamarbejde**
Mødeguide og værktøjer til samarbejde med og inddragelse af forældre til tosprogede børn i dagtilbud
- **Sprogstimulering i hjemmet**
Inspirationskatalog med idéer og værktøjer til forældre til tosprogede børn i dagtilbud

Mapperne er udviklet som en del af projektet 'Sprog er en gave – samarbejde med tosprogede forældre til børn i dagtilbud'. Målgruppen er tosprogede børn i alderen 3 år til skolestart. Mappen er udviklet i 2013 af Mette Wybrandt (Amondo) i samarbejde med tosprogskonsulent Beata Engels Andersson. Desuden har pædagoger og ledere fra dagtilbud i Lyngby-Taarbæk Kommune samt forældre til tosprogede børn været inddraget i udviklingen.

Projektet har modtaget økonomisk støtte fra Social-, Børne- og Integrationsministeriet.

Mapperne kan downloades fra Social-, Børne- og Integrationsministeriets hjemmeside: www.sm.dk

